

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№12

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2025-yil, dekabr.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyea Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayeich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA DAVRIDA TIJORAT BANKLARI LIKVIDLILIK XAVFINI BOSHQARISHI.....	44
Baxromov Nodirjon Muxammadamin o'g'li	
TURIZM XIZMATLAR BOZORI ISTE'MOLCHILARINI SEGMENTLASH USULI ASOSIDA DIVERSIFIKATSIYA KONSEPSIYASINI ISHLAB CHIQISH.....	48
Maxmudova Aziza Pirmamatovna	
"INNOVATSION AGROTEKNOLOGIYALAR VA "YASHIL IQTISODIYOT" TAMOIYILLARI ASOSIDA G'ALLA YETISHTIRISH BARQARORLIGINI BAHOLASH.....	53
Turayeva Gulizahro	
АНАЛИЗ ЦЕНОБРАЗОВАНИЯ НА ЗЕРНОВЫЕ ПРОДУКТЫ ПО ДАННЫМ МАРКЕТИНГОВЫМ ИСЛЕДОВАНИЯМ (НА ПРИМЕРЕ НАМАНГАНСКОЙ ОБЛАСТИ).....	57
Баҳриддинов Жаҳонгирбек Равшанжон ўғли	
KICHIK BIZNES RIVOJINI TA'MINLASHDA BOZOR INFRATUZILMALARINING AHAMIYATI.....	62
G'aniyev Botir Baxtiyorovich, Zakirova Gulnora Mirzaliyevna	
KICHIK SANOAT ZONALARI FAOLIYATINI SAMARALI BOSHQARISH METODOLOGIYASI VA YO'LLARI.....	67
Shodmonqulov Kamoliddin Murodillaevich	
INNOVATION FAOLIYAT XARAJATLARINING BUXGALTERIYA HISOBI VA AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH.....	73
Mustafoev Akbar Mustafo o'g'li	
MAHSULOT DIVERSIFIKATSIYASI VA LOGISTIKA XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISH ASOSIDA EKSPORT POTENSIALINI OSHIRISH YO'LLARI.....	78
Maxkamov Ibrayim, Jo'raboyeva Shohida Kamoliddin qizi	
REKLAMA SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA RAQAMLI MARKETING STRATEGIYALARI ROLI.....	83
Abduxalilova Laylo To'xtasinovna, Raxmonqulova Shahrizoda	
SIRKULAR IQTISODIYOTDA YOPIQ SIKL NAZARIYASINING ROLI.....	87
Sodikov Zokir Rustamovich	
YASHIL TEKNOLOGIYALARNI JORIY ETISHDA MOLIYAVIY RAG'BATLAR VA ULARNING NATIJALARI.....	92
Axmadjonova Gulmira Xabibulla qizi	
MAMLAKAT IQTISODIYOTI RIVOJLANISHIDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING ROLI.....	97
G'aniyev Baydulla Toshmurodovich	
АНАЛИЗ ПОДХОДОВ ЦЕНТРАЛЬНЫХ БАНКОВ К РЕГУЛИРОВАНИЮ ИННОВАЦИОННЫХ БАНКОВСКИХ ПРОДУКТОВ: СРАВНЕНИЕ УЗБЕКИСТАНА И МЕЖДУНАРОДНОЙ ПРАКТИКИ.....	101
Даулетиярова Шахло	
СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ РЫНКА ЦЕННЫХ БУМАГ УЗБЕКИСТАНА.....	109
Кадилова Хадича Тураевна	
XORIY MAMLAKATLARINING IQTISODIYOTNI UGLERODSIZLASHTIRISH STRATEGIYALARI: O'ZBEKISTON UCHUN TAKLIFLAR.....	115
D.X. Pulatov, F.E.Shamsiyev	
O'ZBEKISTONDA ISLOM MOLIYASI: MUAMMOLAR VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI.....	125
Sattorov Ixtiyor Ochilovich, Karimov Shohruh Yo'ldoshali o'g'li	
HISOB SIYOSATI TARKIBIY TUZILISHI MASALALARI.....	133
Botirova Raximaxon Abdujabbarovna	
QURILISHDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING MOLIYAVIY TAHLILI.....	136
Musayeva Shoirazimovna	

KICHIK SANOAT ZONALARINI RIVOJLANTIRISH ORQALI AHOLI TURMUSH FAROVONLIGINI OSHIRISH.....	144
Axmedov Oybek Turgunpulatovich	
O'ZBEKISTON SUG'URTA BOZORI PORTFELI TAHLILI.....	149
Madraximov Ilxom Kamilovich	
FOYDA SOLIG'INING O'ZIGA XOS MUAMMOLI JIHATLARI.....	154
Zaripov Xusan Baxodirovich	
AGRAR SEKTORNI INNOVATSION MODERNIZATSIYA QILISHDA INVESTITSIYA OQIMLARINI BOSHQARISH MODELLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	159
Xamrayev Quvvat Iskandarovich	
OLIY TA'LIM XIZMATLARI BOZORIDA MARKETING TADQIQODLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	163
Jalilov Jamshid G'anijonovich, Safarov Zavqiddin Zokir o'g'li	
MINTAQA SANOAT TARMOG'I RIVOJLANISHINING IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI.....	168
Xayitboev Abror Quvondiqovich	
РОЛЬ СМЕШАННОГО ФИНАНСИРОВАНИЯ (BLENDED FINANCE) В ПОВЫШЕНИИ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ КОММУНАЛЬНЫХ УСЛУГ: УРОКИ РАЗВИВАЮЩИХСЯ СТРАН.....	174
Гулмаматова Дурдона Шерали кизи	
KORXONALARDA STRATEGIK BOSHQARUV.....	180
Musayeva Dilnoza Dilshatovna	
BANK TIZIMIDA MARKETING AHAMIYATI VA BANK MARKETINGI.....	184
Usubjonov Zaxriddin Vasliddin o'g'li	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN XORJIY KREDIT MABLAG'LARINI JALB KILISH HUQUQIY JIHATLARI.....	189
Qulliyev Anvar Zayniddinovich	
TIJORAT BANKLARINI TRANSFORMATSIYALASH SHAROITIDA CHAKANA XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI.....	194
Alimov Umid O'ktambayevich	
MAHSULOTLARNING RAQAMLI PASPORTI TIZIMINI JORIY ETISH OMILLARI VA TO'SIQLARI.....	200
Avloqulova Sadoqat Sobirjon qizi	
KORXONALARDA FOYDA VA ZARARLARNI TAHLIL QILISHDA INNOVATSION METODLAR AHAMIYATI.....	207
Ernazarov Ortiq Eshnazarovich, Farog'at Xo'jabekova	
ВЛИЯНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА НА ЭКОНОМИЧЕСКОЕ БЛАГОСОСТОЯНИЕ, А ТАКЖЕ НОВЫЕ МЕХАНИЗМЫ ПОВЫШЕНИЯ ДОХОДОВ НАСЕЛЕНИЯ.....	212
Останов Эгамберди	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA INNOVASION TEXNOLOGIYALARNI INTEGRATSIYALASH: MOHIYATI VA RIVOJLANISH IMKONIYATLARI.....	218
Xakimova Xulkar Xamidovna	
QORAQALPOG'ISTON VA XORAZM OZIQ-OVQAT SANOATINING IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI HAMDA UNI YANADA RIVOJLANTIRISH YO'LLARI.....	224
Tleuov Niyetulla Raxmanovich	
OILAVIY KORXONALARNING IQTISODIY TIZIMDAGI O'RNI.....	230
Shadiyeva Gulnora Mardiyevna, Rustamova Zarina Rustamovna	
SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA O'ZBEKISTON OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA MARKETING FAOLIYATINI MODELLASHTIRISH VA BOSHQARISH MEXANIZMLARI.....	234
Sadikov Shoxrux Shuxratovich	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASI KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIKNI OSHIRISHDA RAQAMLI XIZMATLARNING AHAMIYATI.....	238
Asenbaeva Aydaygul Edenbaevna	
BARQARORLIK VA YASHIL MENEJMENT: ILMIY-NAZARIY YONDASHUVLAR VA AMALIY AHAMIYATI.....	242
Djalilova Dilbar Abdikarim qizi	

HUDUDLARNING IQTISODIY SALOHİYATINI INNAVATSION-INVESTITSION BOSHQARISH STRATEGIYASI VA MEXANIZMI (XORAZM VILOYATI MISOLIDA)	247
Maqsudova Malohatxon Maqsudovna, Yaxshimuratov Maqsadbek Narimon o'g'li	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI DAVLAT BUDJETINI 2026-YILGI SOLIQ SIYOSATINING TAHLILI VA XALQARO SOLISHTIRMA YONDASHUVI	251
Abdullayev Zafarbek Safibullayevich	
O'ZBEKISTON MINTAQALARIDA AYOLLAR TADBIRKORLIGINI RIVOJLANTIRISH OMILLARI	256
Mamataliyeva Dilnoza Raxmonovna	
TRANSFORMATSIYALASHUV SHAROITIDA INVESTITSİYALAR SHAKLLANISHI VA ULARNI SAMARALI BOSHQARISH YO'NALISHLARI	259
To'rayev Jasurali To'rayevich	
O'ZBEKISTONDA SAVDO TASHKIOTLARINING FAOLIYATI VA RIVOJLANISH HOLATI	264
B. Sulaymonov	
NAMANGAN VILOYATIDA "YASHIL IQTISODIYOT" MODELIGA O'TISH JARAYONIDA KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING IQTISODIY FAOLLIGI	270
Xonto'rayev Obbosxon Kamolxon o'g'li	
O'ZBEKISTONDA "YASHIL" IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	274
Xoshimov Pazliddin Zuxurovich	
KICHIK BIZNES ORQALI ISH O'RINLARINI YARATISH STRATEGIYALARI: NAMANGAN VILOYATI MISOLIDA	278
Ergasheva Nigora Abdigapparovna	
MAMLAKATIMIZDA QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'INING IJTIMOIIY-IQTISODIY AHAMIYATI	283
Quryozov Sardorbek Sharifboevich	
РАЗРАБОТКА И ПРИОРИТИЗАЦИЯ КЛЮЧЕВЫХ ИНДИКАТОРОВ ЭФФЕКТИВНОСТИ ДЛЯ ОБЩЕНАЦИОНАЛЬНОЙ ПАНЕЛИ МОНИТОРИНГА ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БОЛЬНИЦ: ЭКСПЕРТНАЯ ОЦЕНКА СО СТОРОНЫ РУКОВОДИТЕЛЕЙ МЕДУЧРЕЖДЕНИЙ	290
Шухратов Мамуржон Шухрат угли	
MAHALLIY DAVLAT HOKIMIYAT ORGANLARINI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA BOSHQARISHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR	297
Nurmurodov Zafarjon Nurmurod o'g'li	
BANK TIZIMINING BARQAROR MOLIVAVIY RIVOJLANISHINI TA'MINLASH VOSITALARI	303
Sadikov Iskandar Gayratovich	
ЗЕЛЕНОЕ ФИНАНСИРОВАНИЕ В ЗЕЛЕННОЙ ЭКОНОМИКЕ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА	308
Халиков С. Х.	
HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISHDA KICHIK BIZNESNI ROLI VA SAMARADORLIGINI OSHIRISH CHORALARI	313
Ergashev Jamshid Jamoliddinovich	
ИСТОРИЧЕСКИЙ ПРОЦЕСС СТАНОВЛЕНИЯ ФАРМАЦЕВТИЧЕСКОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ	317
Мажидова Фарангиз Фуркатзода	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDAGI TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIDA ISHLAB CHIQRISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	321
Isakov Oybek Jamoliddinovich	
NORASMIY KOOPERATSIYA MUNOSABATLARINING FERMER XO'JALIKLARI YETISHTIRGAN MAHSULOT MIQDORIGA TA'SIRINI BAHOLASH	325
Ismoilov Azamat	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARIDA FOIZ RISKINI BOSHQARISH AMALIYOTI	332
Seitnazarov Daniyar Baxadirovich	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA SUT VA SUT MAHSULOTLARINI QAYTA ISHLOVCHI KORXONALAR FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH	341
Normuradov Nurbek Sunatilloevich	
"AYOL RAHBARLAR: RAHBARLIK SALOHİYATI VA ISH JOYIDA TENGLIK" FRANSIYA DAVLATI TAJRIBASI ASOSIDA	346
Abduraxmonova Feruzabonu	

QISHLOQ XO'JALIGIDAGI KLASSTERLARNING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH.....	352
Dildora Yuldasheva	
TIJORAT BANKLARINING DEPOZIT BAZASINING YETARLILIGINI TA'MINLASH YO'LLARI	359
I.J. Isakov	
OLIY TA'LIM SIFATINI OSHIRISH VA IQTISODIY DIAGNOSTIKA O'TKAZISHNING XORIJ TAJRIBASI.....	363
Xo'jaxonov Ma'rufxon Xamidxonovich, Axmedov Oybek Turg'unpulatovich	
INKLYUZIV TA'LIMNI MOLIYAVIY QO'LLAB-QUVVATLASHDAGI MUAMMOLAR VA ULARNI YECHISH YO'LLARI.....	369
Egamberdiyeva Dilorom Botir qizi, Pulatova Moxira Baxtiyorovna	
"KREATIV IQTISODIYOT" HAMDA "TURIZM" TUSHUNCHALARINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI	374
Abdurasulov Shovqiddin Erkin o'g'li	
THE STRATEGIC ROLE OF THE INDUSTRIAL SECTOR IN THE NATIONAL ECONOMY AND DEVELOPMENT FACTORS.....	380
Rakhimov Bakhromjon Ibroximovich	
INVESTITSIALARNI MOLIYALASHTIRISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHNING ASOSIY YO'NALISHLARI.....	386
Ismailov Dilshod Anvarjonovich	
GLOBAL INCOME INEQUALITY IN 2024: CAUSES, PATTERNS, AND CONSEQUENCES.....	393
Ilhomjonov Jaxongir Alisher o'g'li	
ТОРГОВЫЕ ОТНОШЕНИЯ В СВОБОДНО ЭКОНОМИЧЕСКИХ ЗОНАХ: ПРОБЛЕМЫ И РЕШЕНИЯ	401
Шарифходжаев Шавкат Окилович, Ачилова Ширин Шавкат кизи	
O'ZBEKISTON KON-METALLURGIYA SANOATI: RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA HOZIRGI HOLATI	407
Ergashov Botirjon Ergashovich	
PENSIYA JAMG'ARMASIDA DAVLAT BUDJETI TRANSFERTLARI ULUSHI HAMDA UNING XORIJ TAJRIBASI	415
Sherjonov Doniyor Saparbayevich	
O'ZBEKISTON SANOAT KORXONALARINI QIMMATLI QOG'OZLAR BOZORIDAN FOYDALANIB MOLIYALASHTIRISHNING HOZIRGI HOLATI VA MUAMMOLARI.....	419
Igitov Jurabek Kuzibekovich	
QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'I BO'YICHA FIRIBGARLIKLAR: MEXANIZMLARI, SABABLARI VA ULARNI OLDINI OLISH YO'LLARI.....	425
Eshkarayev Bobir Chariyevich	
TOG' VA TOG'OLDI HUDUDLARIDA QISHLOQ XO'JALIGINI DIVERSIFIKATSIYA QILISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI VA IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	431
Abdulxayeva Gulshan Maxmudovna	
TURIZM SOHASINING IJTIMOIIY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI (SAMARQAND VILOYATI MISOLIDA).....	435
Xalimov Shaxboz Xalimovich	
SANOATDA IQTISODIY MOLIYAVIY HISSOBOTLAR XALQARO STANDARTLARINI RAQOBATBARDOSH KORPORATIV STRATEGIYALARNI SHAKLLANTIRISHDA QO'LLASH.....	442
Turaboev Ibroxim Ismoil o'g'li	
ФОНДИРОВАНИЕ И СТРАХОВАНИЕ В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВЫМИ РИСКАМИ АПК: СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ И МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ	447
Дурманов Акмал Шаймарданович	
PAHTA-TO'QIMACHILIK KLASSTERLARI RIVOJLANISHINING STATISTIK KO'RSATKICHLARI TAHLILI	456
Atajanova Guli Maxsudbekovna	
JAHON MOLIYAVIY BOZORLARI BARQARORLIGIGA GLOBAL IQTISODIY INQIROZLAR VA GEOSIYOSIY OMILLARNING TA'SIRI HAMDA ULARNI BOSHQARISH STRATEGIYALARI	462
Abdurazakova Nargiza Rixsibayevna	

QISHLOQ XO'JALIGIDA RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISH VA OZIQ-OVQAT MAHSULOTLARINI ISHLAB CHIQRISHDA BOSHQARUV QARORLARINING IQTISODIY TAHLILI.....	467
Mamadiyarov Dilshad Uralovich	
PAXTA TOZALASH KORXONALARINING TARKIBIY BO'LINMALARIDA MOLIVAVIY BOSHQARUV TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	474
Murodov Orif Jumayevich, G'ulomov Xaydarbek Ilyos o'g'li	
BARQAROR KELAJAK SARI: MAMLAKATDA EKOLOGIK XAVFSIZLIKNI MUSTAHKAMLASH	482
Abdullaev Shavkatjon Maxmudillaevich	
ZAMONAVIY IQTISODIY SHAROITLARDI KORXONALARNING MOLIVAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASH	487
Abdulakimova Moxina Farxod qizi	
UMUMIY OVQATLANISH SHAHOBCHALARINING FAOLIYATI SAMARADORLIGINI TAHLIL QILISH.....	493
Amiriddinova Muslima Zayniddin qizi	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA MIJOZLAR EHTIYOJINI O'RGANISH VA XIZMAT SIFATINI OSHIRISHNING INNOVATSION YONDASHUHLARI	498
Babayeva Lola Ibragimovna	
MINTAQADA TARIXIY VA MADANIY TURIZMNI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARINI KENGAYTIRISHDA DAVLAT HAMDA XUSUSIY SHERIKCHILIK TIZIMIDAN FOYDALANISH	504
Xusanov Chari Kadirovich	
PROSPECTS FOR IMPROVING INFRASTRUCTURE FOR SMALL BUSINESS AND ENTREPRENEURSHIP IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN.....	509
Botirova Xulkar Olimjonovna	
THE IMPACT OF AGRICULTURAL CLUSTERS ON FOOD SECURITY AND MACROECONOMIC STABILITY	514
Sherkulov Shohruh Erkin ugli	
OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA ISSIQXONA IQTISODIYOTINI O'RNI VA NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLAR	520
Otavullaev Sukhrob Sa'dullo o'g'li	
IJTIMOY AHAMIYATI YUQORI LOYIHALARNI DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGI ASOSIDA BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH	524
Taspanova Ayzada Kenjebayevna	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIDA RAQOBAT STRATEGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH	529
Sharopova Nafosat Radjabovna, Jamolova Aziza	
TIKUV-TRIKOTAJ KORXONALARIDA ISTE'MOLCHILARNING XULQ-ATVORINI O'RGANISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	537
Sultonova Zulxumor, Bobojonov Baxrombek Ro'zimovich	
INTERNATIONAL TRADE BETWEEN INTEGRATION AND ISOLATION: INNOVATION AND UNCERTAINTY IN A FRAGMENTING GLOBAL ECONOMY.....	542
Zakhidov Azizbek Rustamovich	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI QO'NG'IROT TUMANIDA SIGIRLAR BOSH SONINING PROGNOZ KO'RSATKICHLARI	548
Sabit Gabbarov	
TO'QIMACHILIK MAHSULOTLARI EKSPORTINI OSHIRISHDA YASHIL MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH	552
Ergashxodjayeva Shaxnoza Djasurovna, Xo'janova Husnora	
O'ZBEKISTONDA IQTISODIY O'SISH SIFAT OMILLARINING TA'SIRINI BAHOLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH.....	558
Bustonov Mansurjon Mardonakulovich	
ОБЩАЯ КОНЦЕПЦИЯ СТАБИЛЬНОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ ФИНАНСОВЫХ РЕСУРСОВ.....	567
Зайналов Джахонгир Расулович	
ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ РЫНКОВ КАПИТАЛОВ	571
Хотамкулова Мадина Санжар кизи, Зайналов Джахонгир Расулович	

IPOTEKA KREDITI MEXANIZMLARINI RIVOJLANTIRISH BO'YICHA AMALIY ISHLAR TAHLILI	576
A'zamxo'jayeva Nihola Sulaymon qizi	
KORXONALARDA YASHIL MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISHNING XORIJ TAJRIBASI	581
Abdurashidova Nigora Alisherovna, Abduqodirova Donoxon	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIDA ISHLAB CHIQRISH SALOHİYATINI OSHIRISH OMILLARI VA MEZONLARI	588
Jumanov Ruslanbek Bobojanovich	
O'ZBEKISTONIDA MEHNAT BOZORINING TARKIBIY TRANSFORMATSIYASI VA UNING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI	592
Rasulev Alisher Fayziyevich, Qodirov Asliddinxo'ja Mahammadjon o'g'li	
STUDY OF THE ECONOMIC EFFICIENCY OF GREEN BONDS, ECOLOGICAL LOANS, AND GREEN INVESTMENT FUNDS, AS WELL AS THEIR IMPORTANCE IN THE FINANCIAL SYSTEM.....	595
Avazov Azizbek Ashurali o'g'li	
KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIK TERMINOLOGIYASINING ILMIY-TAHLILII TALQINI.....	603
Aripov Oybek Abdullayevich	
O'ZBEKISTONDA MEHNAT BOZORINING TARKIBIY TRANSFORMATSIYASI VA UNING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI.....	608
Rasulev Alisher Fayziyevich, Qodirov Asliddinxo'ja Mahammadjon o'g'li	
FERMER XO'JALIKLARIDA INVESTITSION JARAYONLARNI TASHKIL ETISH VA OPTIMALLASHTIRISH.....	611
Kdirbaev Amir Marat uli	
ITALIYA VA YAPONIYADA DAVLAT QARZINING UZOQ MUDDATLI BARQARORLIGI: FISKAL QOIDALAR VA QARZ BOSHQARUVI STRATEGIYALARINING QIYOSIY TAHLILI.....	614
Abdurahimov Abror Zafarovich, L.M. Tashpulatova	
ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ В ВЫСШЕМ ОБРАЗОВАНИИ: ВОЗМОЖНОСТИ ПЕРСОНАЛИЗАЦИИ, ВЫЗОВЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ	621
Камалова Малика Низамовна, Очилов Акрам Одилович	
O'ZBEKISTONDA YASHIRIN IQTISODIYOTNING ISHSIZLIK DARAJASIGA TA'SIRINI IFODALOVCHI ASOSIY OMILLAR	626
Raxmonov Bekzod Sharibjon o'g'li	
GLOBAL XAVFLARNING KESKINLASHUVI SHAROITIDA QAYTA SUG'URTANI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	631
Norov Zarif Shamsiddinovich	
INNOVATSION SUG'URTA XIZMATLARINI JORIY ETISH ORQALI IXTIYORIY SUG'URTA XIZMATLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	638
Xayitov Nodirjon Uzokovich	
VOSITACHILIK XIZMATLARINI KO'RSATUVCHI SUBYEKTLAR AUDITI SIFAT NAZORATI.....	652
O.Q. Qo'shmatov	
AUDITORLIK XULOSASINI SHAKLLANTIRISHDA MATEMATIK MODELLARDAN FOYDALANISH MASALALARI	657
I.Qo'ziyev, F.Ochilov	
MAJBURIYATLAR HISOBINING NAZARIY ASOSLARI.....	664
Ochilov Farxodjon Shavkatjon o'g'li	
ВОПРОСЫ РЕОРГАНИЗАЦИИ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА В СЕЛЬКОМ ХОЗЯЙСТВЕ	669
Розиков Жалил Жалолович	
TOVAR-MODDIY ZAXIRALAR AUDITINI O'TKAZISH TARTIBI.....	678
M.Xayitboyev	
USTAV KAPITAL HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH	683
Inomjon Sherimbetov	
QISHLOQ XO'JALIGIDA KOOPERATIVLARNI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI	688
Mirzayev Musurmon Umidullayevich, Ziyadullayev Ilhom Narkobilovich	

EKSPORT BOZORLARINI DIVERSIFIKATSIYA QILISHDA MOLIVAVIY RAG'BATLARNING ROLI	694
Galiyev Tohir Fazliddinovich	
ZAMONAVIY LOGISTIKA TIZIMIDA MARKETING STARTEGIYALARIDAN FOYDALANISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	700
Abduqodirova Umida G'ayrat qizi	
QASHQADARYO URBANIZATSIYALASHGAN HUDUDLARIDA AGLOMERATSIYA JARAYONLARIGA TA'SIR KO'RSATUVCHI OMILLAR	706
Nazarova Feruza Usmonovna	
TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN ALOQA KORXONALARINI KREDITLASHNING ZARURLIGI HAMDA IQTISODIY AHAMIYATI.....	713
Shaymatov Mansur Jo'rabaevich	
MOLIVAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARI ASOSIDA MOLIVAVIY AKTIVLARNI TAN OLISH	720
Odiljonova Oybarchin Fayzullo qizi	
QISHLOQ XO'JALIGIDA INNOVATSION TRANSFORMATSIYA BARQARORLIGINI BAHOLASH	724
Sanetullaev Aybek Esbosinovich	
XALQARO AVTOMOBIL ISHLAB CHIQUVCHI KOMPANIYALARNING RIVOJLANISH XUSUSIYATLARI	728
Xidoyatov Mirsaid Mirmuhsunovich	
ENSURING THE FINANCIAL SUSTAINABILITY OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS: STRATEGIES FOR RESILIENCE IN AN ERA OF DECLINING RESOURCES AND RISING EXPECTATIONS.....	734
Inomiddin Imomov	
"YASHIL" TEXNOLOGIYALARNI IQTISODIY RIVOJLANISHGA INTEGRATSIYA QILISHNING NAZARIY ASOSLARI.....	744
Miraxmedova Maftuna Ibragimovna	
ИНТЕГРАЛЬНЫЙ ПОДХОД К ОЦЕНКЕ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ.....	751
Алиева Эльнара Аметовна	
AHOLI DAROMADLARI VA ULARNING SHAKLLANISH MANBALARI.....	756
So'fiyeva Xusniya Soxibjonovna	
НАУЧНО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ПРОЕКТИРОВАНИЮ И РАЗВИТИЮ ЭЛЕКТРОННОЙ КОММЕРЦИИ В УЗБЕКИСТАНЕ	760
Назарова Гулчебра Нурмуханбетовна	
СОВРЕМЕННЫХ ПОДХОДОВ ПО ОЦЕНКЕ ЭКСПЛУАТАЦИОННОЙ УСТОЙЧИВОСТИ МАЛОМОЩНЫХ СЕТЕВЫХ ФОТОЭЛЕКТРИЧЕСКИХ СТАНЦИЙ	766
А.Р. Кудратов	
IJTIMOIIY XIZMATLAR KO'RSATISH JARAYONIDA TASHKILIIY VA IQTISODIY MUNOSABATLAR	775
Berdiyeva Nafisa Qahramonovna	
QISHLOQ XO'JALIGIDA INNOVATSION BIZNESNI BOSHQARISH VA YANGI TEXNOLOGIYALAR ORQALI SAMARADORLIKNI OSHIRISH	780
Mamadiyarov Dilshad Uralovich, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	
GRUZIYA TAJRIBASIDA BARQAROR TURIZMNI TA'MINLASHNING TASHKILIIY-IQTISODIY MEXANIZMLARI VA ULARNING O'ZBEKISTON SHAROITIDA QO'LLANILISHI	786
Suyunova Dilnoza Mexridin qizi	
INNOVATSION FAOLIYATNING MINTAQADA XIZMAT KO'RSATISHNI TAKOMILLASHTIRISHDAGI XUSUSIYATLARI	790
Fayziyeva Shirin Shodmonovna	
QORAQALPOG'ISTON HUDUDIDA ETNOGRAFIK TURIZM KLASSTERINI SHAKLLANTIRISHNING IQTISODIY OMILLARI	795
Kunnazarova Orazxan	
MAMALAKATIMIZ IMPORTI VA EKSPORTIDA KICHIK BIZNESNING ULUSHI	798
Jo'rayev Ilhomjon Kamolidinovich	
YEVROOBLIGATSIYA VA UNING AKSIYADORLIK JAMIYATLARI TOMONIDAN EMISSIYASI	807
Avezov Ibrohim Ilxomovich	

IQTISODIYOTDAGI INNOVATSION O'ZGARISHLAR SHAROITIDA TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA RAQOBATBARDOSHLIKNI BOSHQARISHNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI	808
Xonkeldiyeva Komilaxon Ravshanjon qizi	
SPORT ANJOMLARI SANOATIDA INNOVATSION JARAYONLARNI TIZIMLASHTIRISH MODELINING ZARURATI.....	813
Xamraqulov Ixtiyor Baxtiyorovich	
GREEN MARKETING STRATEGIES AND THE APPLICATION OF NEUROMARKETING METHODS IN THEIR DEVELOPMENT.....	819
Samadov Asqar Nishonovich, Latipova Go'zal	
OZIQ-OVQAT SANOATIDA KICHIK KORXONALAR SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	825
Mavlanova Barchinoy Shonazar qizi	
BARQAROR IQTISODIY RIVOJLANISHDA INVESTITSİYALAR AHAMIYATINING EMPERIK TAHLILI	831
Nazarova Ra'no Rustamovna, Najmiddinov Yahyo Fazliddin o'g'li	
YASHIL TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA MEHMONXONALAR ROLI: MUAMMOLAR VA IMKONIYATLAR.....	840
Raxmonova Nigina Anvarovna	
IJTIMOİY SIYOSAT SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI: O'ZBEKISTONNING AMALIY YONDASHUVI VA RIVOJLANGAN MAMLAKATLAR TAJRIBASI.....	844
Bafojev Farrux Jo'raqulovich	
AHOLI IJTIMOİY HIMOYASINI KUCHAYTIRISH MUAMMOLARI	852
Ulashev Xubbim Askarovich	
YASHIL TA'LIM RIVOJLANISH BOSQICHLARI: YAPONIYA MISOLIDA	856
Raxshona Nabibullayeva	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA ELEKTRON SAVDONING MINTAQA IQTISODIYOTINI RIVOJLANTIRISHGA TA'SIRI.....	861
Mo'minov Yahyobek Shokirjon o'g'li	
TUROPATORLIK FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI.....	865
Toshev Akmal Salimovich	
TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH ORQALI MINTAQADA AHOI DAROMADLARINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	874
Quldasheva Maftuna Musurmon qizi	
ФАКТОРЫ И МЕХАНИЗМЫ ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ.....	878
Алиева Эльнара Аметовна, Рахматхонов Саидодилхон Расулхон угли	
МЕХАНИЗМЫ УСТОЙЧИВОГО ФИНАНСИРОВАНИЯ В СТРАНАХ С РАЗВИВАЮЩЕЙСЯ ЭКОНОМИКОЙ: РОЛЬ ESG-ИНСТРУМЕНТОВ, ДИНАМИКА РАЗВИТИЯ РЫНКА ЗЕЛЁНЫХ ОБЛИГАЦИЙ И ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ ПОДХОДЫ НА ПРИМЕРЕ УЗБЕКИСТАНА И МАЛАЙЗИИ.....	884
Нарзуллаева Мехрангиз Ақобировна	
DORIVOR O'SIMLIKLAR SAVDOSIDA QIYMAT ZANJIRI TAHLILI: IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISH OMILLARI.....	893
Maftuna Ermatova Arslonbek qizi	
O'ZBEKISTON VA TURKMANISTON O'RTASIDAGI SAVDO AYLANMASI TAHLILI	899
Voxidova Mehri Xasanovna	
GLOBAL KOMPANIYALARDA RAQAMLI MENEJMENTNING SAMARADORLIK KO'RSATKICHLARI	905
Axmedov Sardor Shuxrat o'g'li	
IQLIM O'ZGARISHLARI VA GLOBALLASHUV SHAROITIDA EKOLOGIK-HUQUQIY TA'LIMNI RIVOJLANTIRISH.....	912
Jumanazar Xolmuminov	
YASHIL IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHNING JAHON TAJRIBASI	916
Kalandarova Elnura Muzaffar qizi	
INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA HUDUDLARNING INVESTITSIYAVIY JOZIBADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	921
Rahmatullayev Bobir Chorshamiyevich	

FINANCING WATER RESILIENCE: A FEASIBILITY ANALYSIS OF SOVEREIGN BLUE BOND ISSUANCE IN UZBEKISTAN.....	926
Yakubov Jakhongir	
УКРЕПЛЕНИЕ ПАРТНЁРСТВО И СОЗДАНИЕ ЕДИНСТВЕННОГО ЭНЕРГОРЫНКА В УЗБЕКИСТАНЕ	929
Каримова Нуржахон Олим кизи	
ИННОВАЦИОННАЯ ЗРЕЛОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЯ КАК ФАКТОР РОСТА ПРОИЗВОДСТВЕННОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ: МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ПРИМЕНЕНИЯ КОМПЛЕКСНОЙ МОДЕЛИ	935
Алиева Эльнара Аметовна, Табаков Евгений Сергеевич	
"BUDJET JARAYONLARIDA XAVFLARNI ANIQLASH VA BAHOLASH: ICHKI AUDIT YONDASHUVLARI"	941
Abdujalilova Dilnoz Abdusattorovna, Nishonxo'djaev Bekzod Baxodir o'g'li	
IQTISODIY XAVFSIZLIKNI TA'MINLASHDA DAVLATNING ROLI	947
Raximov Baxromjon Ibroximovich	
O'ZBEKISTONDA SUT SEKTORINING QIYMAT ZANJIRINI SANOATLASHTIRISH MUAMMOLARI.....	951
Urazov Jamshidjon Sa'dullayevich	
STRATEGIK BOSHQARUV HISOBIDA XARAJATLAR HISOBI VA KALKULYATSIYA TIZIMLARINING HOZIRGI HOLATI VA RIVOJLANISH YO'NALISHLARI	955
Hamroyeva Zuhra Amiral qizi	
АНАЛИЗ И ОЦЕНКА ТЕКУЩЕГО СОСТОЯНИЯ ПОКАЗАТЕЛЕЙ ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В АЗЕРБАЙДЖАНЕ	961
Ариф Мустафаев	
ФАКТОРЫ ВЛИЯЮЩИЕ НА ИЗМЕНЕНИЯ ДОХОДОВ НАСЕЛЕНИЯ УЗБЕКИСТАНА В УСЛОВИЯХ РЫНОЧНОЙ ЭКОНОМИКИ.....	968
Ишонкулова Феруза Асатовна	
O'ZBEKISTONNING INVESTITSION HUQUQIY SIYOSATIDA GLOBAL REYTINGLARNING NORMATIV-HUQUQIY ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	974
Gavhar Bekmurodova Adham qizi	
XALQARO MOLIYA BOZORIDA KREDIT RISKINI BAHOLASHNING ZAMONAVIY USULLARI VA RISKLARNI BOSHQARISH TIZIMINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI.....	981
Ochilova Xusniya Olim qizi, Yuldasheva Umida Asanaliyevna	
JAHONDA BRONLASH TIZIMLARINING RIVOJLANISH BOSQICHLARINING EVOLYUTSIYASI.....	987
Ismatillaeva Sitara Sayfidin qizi	
MILLIY IQTISODIYOT INNOVATSION SALOHİYATIDAN SAMARALI FOYDALANISHDA JAHON TAJRIBALARI.....	994
Samadqulov Muhammadjon Islom o'g'li	
HUDUDIY RIVOJLANISHDA SOLIQ IMTIYOZLARINING AHOLI DAROMADLAR DINAMIKASIGA TA'SIRI.....	998
Olimjon Fattoyev G'ayrat o'g'li	
OLIY TA'LIM MUASSASALARINING ZAMONAVIY SHAROITLARDA RAQOBATBARDOSHLIGI: NAZARIY JIHATLARI VA AMALIY BOSHQARUV STRATEGIYALARI	1002
Adizov Bobir Baxtiyorovich	
ZAMONAVIY SHAROITDA TADBIRKORLIK FAOLIYATI RISKLARINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	1005
Sirojiddinov Kamoliddin Ikromiddinovich, Nasritdinov Bekzod Xusnutdinovich	
NAMANGAN VILOYATIDA QURILISH KLASHTERINI RIVOJLANTIRISHNING ASOSIY OMILLARI VA ISTIQBOLLI MANBALARI.....	1011
Abduraxmanov Muxtorali Abduvoxidovich	
ПЕРСПЕКТИВЫ ПОВЫШЕНИЯ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ БУХАРСКОЙ ОБЛАСТИ	1016
Авезова Шахноза Махмуджановна	
MOLIYAVIY SAVODXONLIKNI OSHIRISHGA TA'SIR KO'RSATADIGAN OMILLAR.....	1022
Obilov Mirkomil Rashidovich	

“O‘ZBEKISTONDA TURIZMNING MADANIY IDENTIKLIKKA TA’SIRI: SOTSIOLOGIK TAHLIL”	1028
Alijonova Nargiza Rashidjon qizi	
STATISTICAL ANALYSIS OF CREDIT INTEREST RATES.....	1034
Abdullayev Shakhobiddin Shamsiddinovich	
QISHLOQ XO‘JALIGIDA LOGISTIKA XARAJATLARINI OPTIMALLASHTIRISH METODLARI VA SAMARALI TA‘MINOT ZANJIRI MODEL.....	1037
Olimova Bahora Shuxratovna	
INNOVASION IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY JIHATLARI.....	1042
Abdulkakimov Zuxrali Tursunaliyevich	
TIJORAT BANKLARIDA DEPOZIT BAZASI BARQARORLIGIGA TA’SIR ETUVCHI OMIL SIFATIDA FOIZ SIYOSATI VA UNING AMALIY JIHATLARI.....	1047
Axmedova Dilafruz Elshodovna	
B2BDA RAQAMLI MARKETINGDAN FOYDALANISH BO‘YICHA XORIJIY TAJRIBALAR.....	1053
Abdubotirova Madinaxon	
ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИЙ МЕХАНИЗМ ИННОВАЦИОННО - ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ ЭНЕРГЕТИЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ.....	1059
Баходирова Хилола Баходировна	
RAQOBATBARDOSH MAHSULOT ISHLAB CHIQRISHDA YASHIL MARKETING STRATEGIYASIDAN FOYDALANISH.....	1063
Ergashxodjayeva Shaxnoza Djasurovna, Abdurazakova Diyora	
ENERGIYA XARAJATLARINI KAMAYTIRISHNING IQTISODIY SAMARASI.....	1070
Urmanbekova Iroda Farxodovna	
PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF REMOTE BANKING SERVICES IN THE CONTEXT OF BANKING TRANSFORMATION	1075
Jabborov Bahriddin Rashidovich	
MIKROMOLIYA TASHKILOTLARIDA MOLIVAVIY-XO‘JALIK FAOLIYATINI BUXGALTERIYA HISOBIDA AKS ETTIRISH TARTIBI.....	1079
G‘ofurov Iskandar Abduraxmonovich	
BANKLARNING INVESTITSIYA RISKLARI VA ULARNI KAMAYTIRISH YO‘LLARI	1084
Yuldashev Erkin Xusanovich	
MA’LUMOTLAR BAZASINING RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAGI AHAMIYATI.....	1090
Maxamadiyev M. M.	
УСТОЙЧИВОСТЬ И ЭФФЕКТИВНОСТЬ: АНАЛИЗ СТРАТЕГИЧЕСКОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ АКИБ «ИПОТЕКА-БАНК» ПОСЛЕ ВХОЖДЕНИЯ В ОТП GROUP.....	1095
Каримова Нуржахон Олим кизи	
O‘ZBEKISTON OLIY TA’LIM MUASSASALARIGA XORIJLIK TALABALARNI JALB ETISHDA YASHIL MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH.....	1101
Sharopova Nafosat, Xolmamatov Diyorbek	
DAVLATNING IJOBIY IMIJINI YARATISHDA TURIZM VA XALQ DIPLOMATIYASINING STRATEGIK O‘RNI	1108
Kasimova Zilola G‘ulomiddin qizi	
JISMONIY TARBIYA VA SPORT MUASSASALARIDA MOLIVAVIY MUNOSABATLARNI TAKOMILLASHTIRISH YO‘LLARI.....	1116
Toshmurodov Abdurauf Ravshanovich	
АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ МОДЕРНИЗАЦИИ СИСТЕМЫ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ ТОПЛИВНО-ЭНЕРГЕТИЧЕСКОГО КОМПЛЕКСА УЗБЕКИСТАНА – 2025.....	1122
Ш.К.Жалилов	
“O‘ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTNING O‘RNI VA UNI RIVOJLANTIRISH YO‘LLARI”	1126
Xursandov Komiljon Maxmatkulovich	
MAMLAKATDA INVESTITSIYA JARAYONLARINING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	1130
Xusanov Durbek Nishanovich	
TURIZM XIZMATLARI TUSHUNCHASI VA ULARNI INNOVATSION TASHKIL ETISHNING IQTISODIY MOHIYATI.....	1138
Najmidinov Azizbek Bahrom o‘g‘li	

MINTAQAVIY IQTISODIYOTDA TURISTIK INFRATUZILMANI BAHOLASH USULLARI VA MEZONLARI.....	1143
Xalmirzayev Axmadjan Axunovich, Ro'zmatov Boburjon Zafarjon o'g'li, Shodiyeva Nafosatxon Hamza qizi	
O'ZBEKISTONDA KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI FAOLIYATINING HOLATI VA TENDENSIYALARI.....	1149
Ahmedov Shermuhammad Omonjon o'g'li	
MARKETING KOMMUNIKATSIYA STRATEGIYALARINI ISHLAB CHIQUISHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI	1156
Akramov Toxir Abdiraxmanovich	
SANOAT KORXONALARIDA MAHSULOT RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	1161
Adashev Azimjon Urinboyevich	
XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA PRUDENSIAL NAZORAT: BAZEL QOIDALARI VA ULARNING AHAMIYATI	1165
Abdunazarova Dilshoda Akromovna	
INNOVATSION FAOLIYATNI BOSHQARISHDA BOSHQARUV HISOBİ AXBOROTINING AHAMIYATI	1170
Xushvaqtova Nozanin Nurbek qizi	
OLIY TA'LIM TIZIMIDA INTEGRATSIYA JARAYONLARINI AMALGA OSHIRISH SHAKLLARI VA ULARNING TA'LIM XIZMATLARI BOZORIDAGI AHAMIYATI.....	1177
Ismoilova Feruza Kubaymurodovna	
EKOMARKETING STRATEGIYALARI ORQALI BARQAROR RIVOJLANISHGA ERISHISH	1182
Qo'ziyev Jaloladdin Alisher o'g'li	
ENSURING INNOVATIVE ECONOMIC SECURITY IN THE KHOREZM REGION: WASTE RECYCLING AND CIRCULAR ECONOMY	1186
Madraximova Shohista Bahrom qizi	
KICHIK BIZNES FAOLIYATINI BAHOLASH ASOSIDA SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	1191
Mavrulov Ravshan Nematjonovich	
O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIGA ISLOM MOLIYASINI JORIY QILISHDA XORIJIY MAMLAKATLAR TAJIRIBASIDAN FOYDALANISH.....	1195
Sultonov Baxtiyor Baxodirovich	
MINTAQAVIY IMIJNI SHAKLLANTIRISHNING KONSEPTUAL ASOSLARI.....	1201
Duschanov Alisher Sherzod o'g'li	
QISHLOQ XO'JALIGI KORXONALARI FAOLIYATI SAMARADORLIGINI TA'MINLASHNING IQTISODIY MEXANIZMI	1206
Opaev Bysen Aymanovich	
TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN KICHIK BIZNESNI INVESTITSION KREDITLARI ORQALI MOLIYALASHTIRISH.....	1212
Yuldashev Fozil Turapovich	
YASHIL IQTISODIYOT TAMOYILLARI ASOSIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI SAMARALI RIVOJLANTIRISHNING XORIJ TAJIRIBASI.....	1218
M.M.Muminova	
ИНТЕГРАЦИОННОЕ ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ГОСУДАРСТВЕННОГО ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОГО ОПЕРАТОРА И ПРЕДПРИЯТИЙ МЕСТНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ	1223
Худаярова Мехрангиз Мурадовна	
TURIZMDA INDIVIDUALLASHTIRILGAN XIZMATLAR KONSEPSIYASI VA TAJRIBA TURIZMINING NAZARIY ASOSLARI.....	1230
Raxmatov Aziz Tolipovich	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASIDA QISHLOQ XO'JALIGIDA YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA EKOLOGIK EKSTERNALIYALARNI TARTIBGA SOLISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	1235
Smaylova Zarafshan	
XALQARO STANDARTLARDA PRUDENSIAL NAZORAT: BAZEL QOIDALARI VA ULARNING AHAMIYATI	1239
Abdunazarov Dilshoda Akromovna	

METALLURGIYA SANOATIDA EKOLOGIK TOZA TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISH: MAQSADGA MUVOFIQLIGI VA NATIJALARI	1244
Karimov Ma'ruf Ixtiyorovich	
HUDUDIIY IQTISODIY O'SISH OMILLARINING EKONOMETRIK TAHLILI: SURXONDARYO VILOYATI MISOLIDA	1248
Zaripova Mukaddas Djumayozovna, Normurodov Asliddin Alijon o'g'li	
INDUSTRIAL RIVOJLANISHNING IQTISODIY VA EKOLOGIK OQIBATLARI	1258
Ataniyazova M.B.	
OLIY TA'LIM RAQOBATBARDOSHLIGINING TA'LIM SIFATINI OSHIRISHDAGI ROLI	1263
Nishonov Dilshod Shamsidinovich	
СИСТЕМА ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ КАК КЛЮЧЕВОЙ ЭЛЕМЕНТ ФОРМИРОВАНИЯ «ЗЕЛЕННОЙ» ЭКОНОМИКИ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	1269
Махмудходжаева Луиза Сайфуллоевна	
IQTISODIYOTDA "YASHIL" MOLIYALASHTIRISHNI RIVOJLANTIRISHNING XUSUSIYATLARI	1274
Risqibekova Nozimaxon	
THE ROLE OF DIGITAL MARKETING IN BOOSTING TOURISM-RELATED BUSINESSES	1280
Farrukh Mamadiyrov Shukhratovich	
MINTAQA IQTISODIY BARQARORLIGINI BAHOLASH INDIKATORLARI VA USLUBLARI	1284
Turdiyev Ulug'bek Qayumovich	
MAJOR INFLATIONARY FACTORS IN THE ECONOMY OF UZBEKISTAN AND ANTI-INFLATION POLICIES	1290
Koshanov Abdimurat Azat uli, Oralbaeva Diana Mukhit qizi	
ЦИФРОВАЯ ЭКОСИСТЕМА СОВРЕМЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА: МОДЕЛИ, МЕХАНИЗМЫ И НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ	1296
Бекова Азиза Алимовна	
SOLIQ MAJBURIYATLARINI HISOBGA OLISH JARAYONLARINI TAKOMILLASHTIRISH	1301
Abdullayev Abror Bozarboyevich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA AKSIZ SOLIINING FISKAL VA IJTIMOIIY ROLI	1308
Abdulxayeva Shaxnoza Muxammadiyevna	
MINTAQAVIIY IQTISODIYOTDA AGROTURIZMNI BAHOLASH USULLARI VA MEZONLARI	1314
Egamberdiyeva Umriniso Tursunqulovna, Ro'zmatov Boburjon Zafarjon o'g'li, Shodiyeva Nafosatxon Hamza qizi	
OLIY TA'LIMDAGI RAQAMLI YECHIMLARNING SAMARADORLIGI VA UNI BAHOLASH MEZONLARI	1320
Abduraxmanova Malika Abdujaparovna	
SURXONDARYO VILOYATI SHAROITIDA AKVAPARK VA SUZISH HAVZALARI QURILISHINI TAHLIL QILISH HAMDA TAVSIYALAR BERISH	1326
Olimjonov Firdavs	
FISKAL FEDERALIZM NAZARIYASI VA UNING AMALIY AHAMIYATI	1332
Pulatov Dilshod Xaqberdiyevich, Alijonov Ahadjon Hasanboy o'g'li	
OILAVIIY MUHITDA QIZLARNING EMOTSIONAL INTELLEKTINI RIVOJLANTIRISH: IJTIMOIIY PEDAGOGIK YONDASHUV (O'ZBEKISTONDA)	1336
Qayimova Maftuna Tursunovna	
«YASHIL IPOTEKA» AMALIYOTI: XORIJIY TAJRIBALAR	1340
Berdinazarov Zafar Ulashovich, Xayitov Bobirbek Ergashevich	
ТРАНСФОРМАЦИЯ ПРОЦЕССОВ ПРИНЯТИЯ СТРАТЕГИЧЕСКИХ РЕШЕНИЙ В ЭПОХУ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА. ФОРМИРОВАНИЕ НОВОЙ ПАРАДИГМЫ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ	1344
Бурханова Шахноза Бобировна	
QIMMATLI QOG'OZLAR BOZORIDA TIJORAT BANKLARI FAOLIYATINI KENGAYTIRISH MASALALARI	1353
Abduvoxidova N.G'., Karimova A.M.	
ISHLAB CHIQARISHNI DIVERSIFIKATSIYA ORQALI SAMARADORLIKNI OSHIRISHNING ASOSIIY MECHANIZMLARI	1359
Mirzarayimova Feruza Zokirjon qizi, Levakov Izzatulla Nematillayevich	

TO'G'RI SOLIQLARNI UNDIRISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH AMALIYOTI TAHLILI	1365
Xo'jaqulov Ramshid Yunusovich	

TO'G'RI SOLIQLARNI UNDIRISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH AMALIYOTI TAHLILI

Xo'jaqulov Ramshid Yunusovich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti mustaqil izlanuvchisi, PhD

E-mail: ramshidxujaqulov82@icloud.com

ORCID: 0009-0006-4677-7511

Annotatsiya. Mazkur maqolada respublikamizda so'nggi yillarda mamlakatda soliq va moliya sohalarida tadbirkorlik faoliyatini yuritish uchun qulay shart-sharoitlar yaratish, investitsiya muhitini yaxshilash hamda biznes doiralarning ishonchini yanada mustahkamlashga qaratilgan keng ko'lamli islohotlar yoritilgan. Shu bilan birga, iqtisodiyotda yashirin aylanma savdo va umumiy ovqatlanish, avtotransportda tashish, uy-joy qurilishi va ta'mirlash, turarjoy xizmatlarini ko'rsatish kabi sohalar o'rganilib, xorij tajribasi, mamlakatimizda uni qo'llash bo'yicha ilmiy-amaliy xulosa va takliflar shakllantirilgan.

Kalit so'zlar: soliq tushumlari, tahlila-tahlil, xavflar, samaradorlik, raqamli platforma, usullar va vositalar, ilg'or axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, tahlil, optimallashtirish, soliq imtiyozlari, soliq stavkasi.

Abstract. This article describes large-scale reforms aimed at creating favorable conditions for doing business in the tax and financial sectors, improving the investment climate and further strengthening the confidence of business circles in our republic in recent years. At the same time, such areas as underground trade and public catering, road transport, housing construction and repair, the provision of personal services were studied, scientific and practical conclusions and proposals were formed on foreign experience and its application in our country.

Key words: tax revenues, analysis, risks, efficiency, digital platform, methods and tools, advanced information and communication technologies, analysis, optimization, tax incentives, tax rate.

Аннотация. В данной статье описаны широкомасштабные реформы, направленные на создание благоприятных условий для ведения предпринимательской деятельности в налоговой и финансовой сферах, улучшение инвестиционного климата и дальнейшее укрепление доверия деловых кругов к нашей республике за последние годы. При этом были изучены такие направления, как подпольная торговля и общепит, перевозки автотранспортом, жилищное строительство и ремонт, оказание бытовых услуг, сформированы научно-практические выводы и предложения по зарубежному опыту и его применению в нашей стране.

Ключевые слова: налоговые поступления, анализ, риски, эффективность, цифровая платформа, методы и инструменты, передовые информационно-коммуникационные технологии, анализ, оптимизация, налоговые льготы, налоговая ставка.

KIRISH

Jahon miqyosida budget siyosatini rivojlantirish mahalliy budgetlar daromadlar bazasini tizimli ravishda kengaytirish bilan chambarchas bog'liq bo'lib kelmoqda. Iqtisodiy jihatdan rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlarda mahalliy budgetlarning solikli daromatlari yuqori rentabellik ko'rsatkichlari bilan ajralib turadi. Xususan, mahalliy budget daromadlarining yuqori ulushi Janubiy Koreyada 22,2 foiz, Portugaliyada 39 foiz, Buyuk Britaniyada 33 foiz hamda Norvegiyada 58 foizni tashkil etadi.

Shu sababli, xorijiy davlatlar tajribasiga tayangan holda iqtisodiyotda mahalliy budgetlar daromadlar bazasini kengaytirish, belgilangan tartibda va o'z vaqtida soliqqa tortish amaliyotini takomillashtirish, shuningdek, soliqlarni undirish mexanizmlarini ilmiy asosda rivojlantirish bo'yicha tadqiqotlar olib borish zarurati yuzaga kelmoqda.

Xalqaro soliqqa tortish tizimi, soliq tamoyillari hamda soliq ma'murchiligini takomillashtirish orqali mahalliy budgetlar daromadlar bazasini mustahkamlash, mahalliy soliqlarni undirish mexanizmlarini ilmiy asoslangan yangi yondashuvlar asosida belgilash va ularni amaliyotga joriy etish bugungi kunda dolzarb vazifalardan

biri bo'lib qolmoqda. Shu bois hududlarning iqtisodiy salohiyatini oshirish, ularda faoliyat yuritayotgan soliq to'lovchilarning daromadlarini ko'paytirish hamda soliq siyosatida ta'sirchanlik muhitini kuchaytirish yo'nalishida ilmiy izlanishlarga ustuvor ahamiyat berilmoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Iqtisodiy nuqtayi nazardan, soliq va soliqdan tashqari tushumlarning o'sishini ta'minlash uchun qo'shimcha zaxiralarni aniqlash va jalb etish nafaqat mahalliy budjetlarni to'ldirish masalasi, balki zamonaviy huquqiy makonni shakllantirish, tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish uchun qulay shart-sharoitlar yaratish hamda ijtimoiy yo'naltirilgan shahar dasturlarini ishlab chiqish va amalga oshirish bilan chambarchas bog'liqdir.

Rossiyalik iqtisodchi Vlasova (2015)ning fikriga ko'ra, mahalliy budjetlarning daromad salohiyatini oshirish davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarini yanada faol joriy etishni, soliq imtiyozlarini qo'llashni, byurokratik jarayonlarni tezlashtirish va soddalashtirish orqali biznes yuritishni maksimal darajada qulaylashtirishni, noishlab chiqarish xarajatlari ulushini qisqartirib, ishlab chiqarish xarajatlarini kengaytirishni talab etadi. Muallif ta'kidlashicha, bunday chora-tadbirlar mintaqaviy budjet siyosati samaradorligining oshishiga olib keladi va mahalliy budjetlarning daromad salohiyatini kuchaytirishga qaratilgan kompleks qarorlar uzoq muddatli istiqbolda butun mintaqa iqtisodiyoti uchun sezilarli ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Yana bir rossiyalik iqtisodchi, professor Suxarev (2020) barcha darajadagi budjet daromadlari manbalarini tubdan qayta ko'rib chiqish, budjet mexanizmini rag'batlantiruvchi xarajatlarni samarali faoliyat natijalari bilan bog'lashga asoslangan yangi tizimni joriy etish zarurligini asoslaydi. Jumladan, Brizgalin (2002) o'z tadqiqotlarida soliq tushumlari bilan soliq yuki o'rtasidagi bog'liqlikni tahlil qilib, uning soliq tushumlarini prognozlashga ta'sirini baholagan. Panskov va Knyazev (2003) esa budjetni prognozlashtirish jarayonida soliq tushumlarini oldindan baholashning muhim ahamiyatga ega ekanligini ilmiy jihatdan asoslab bergan.

O'zbekistonlik olimlardan Xudoyqulov (2019) o'z tadqiqotlarida ekonometrik usullar yordamida davlat budjeti jami daromadlarining 2018-2023-yillarga mo'ljallangan prognoz ko'rsatkichlarini aniqlagan. Shuningdek, PhD U. Pardaev davlat budjeti daromadlarini prognozlash masalalarini o'rgangan bo'lsa, iqtisodiyot fanlari doktori Urmonov (2019) 2018-2020-yillarga mo'ljallangan yagona soliq to'lovining soliq tushumlari prognoz ko'rsatkichlarini ishlab chiqqan.

Bizning fikrimizcha, budjet daromadlari tarkibida soliqlarning ulushi ortib borishi soliq to'lovchilar sonining o'sishi, soliq imtiyozlari hajmi, soliq qarzlari hamda ortiqcha (oldindan) to'lovlar dinamikasidagi o'zgarishlarga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Bundan tashqari, davlat tomonidan soliqlar orqali tartibga solish korxonalarining raqobatbardoshligiga ta'sir etuvchi muhim omillardan biri hisoblanadi. Soliq tizimi korxonalarining raqobatbardoshligiga turli yo'nalishlar orqali ta'sir ko'rsatib, xususan, investitsiya va innovatsion jarayonlarga ta'sir etish orqali ularning bozor sharoitidagi raqobat imkoniyatlarini bilvosita shakllantiradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI.

Tahlil jarayonida ma'lumotlarni statistik guruhlash, qiyosiy va trendli tahlil usullaridan foydalanildi. Maqolada iqtisodchi olimlarning davlat moliya tizimining dolzarb masalalaridan biri sifatida mahalliy budjetlar barqarorligini ta'minlashga qaratilgan ilmiy-nazariy qarashlari qiyosiy tahlil qilingan.

TAHLIL VA NATIJALAR MUHOKAMASI.

Mamlakatimizda mahalliy budjet daromadlari va xarajatlari tizimi hududiy ehtiyojlarni qondirish hamda hududlarning iqtisodiy rivojlanishini markazlashgan tartibda amalga oshiriladigan chora-tadbirlar bilan uyg'un holda ijro etish imkonini bermoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoyev ta'kidlaganidek: "Barcha biznes toifalari uchun soliq yukini kamaytirish va soddalashtirish, shu asosda ishlab chiqarishni hamda soliqqa tortiladigan bazani kengaytirish zarur".

So'nggi yillarda mahalliy budjetlar uchun yangi soliq manbalarini izlab topish, soliqqa tortishda zamonaviy texnologiyalarni joriy etish va mavjud soliqlarni undirish mexanizmlarini takomillashtirish borasida muayyan ishlar amalga oshirilgan bo'lsa-da, mahalliy soliqlarni undirish bilan bog'liq muammolarning real holati hali to'liq va tizimli ravishda tadqiq etilmagan. Shu bois mahalliy budjetlarning solikli daromadlari shakllanishi hamda soliqqa tortish bazasini chuqur o'rganish va tahlil qilish mazkur mavzuning dolzarbligini belgilaydi.

Globalashuv va raqamli iqtisodiyot sharoitida to'g'ri soliqlarni hisoblash metodologiyasini takomillashtirish davlat moliyaviy barqarorligini ta'minlashning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Amaldagi soliq hisob-kitob mexanizmlarining murakkabligi, inson omiliga yuqori darajada bog'liqligi hamda soliq bazasini aniqlashdagi kamchiliklar to'g'ri soliqlar bo'yicha tushumlarning to'liq undirilmaligiga olib kelmoqda.

To'g'ri soliqlarni hisoblashdagi asosiy muammolar:

- soliq bazasini aniqlashda aniqlik va shaffoflikning yetishmasligi;

- soliq imtiyozlari va preferensiyalarning haddan tashqari ko'pligi;
- soliq hisobotlarining qo'lda yoki yarim avtomatik shakllantirilishi;
- yashirin iqtisodiyotning soliq bazasiga salbiy ta'siri;
- nazorat resurslarining samarasiz taqsimlanishi.

Takomillashtirishning asosiy yo'nalishlari:

- soliq bazasini aniqlashning yagona va raqamlashtirilgan metodologiyasini joriy etish;
- moliyaviy hisobotlar, bank va kadastr ma'lumotlarini integratsiyalash;
- to'g'ri soliqlarni hisoblashda avtomatlashtirilgan axborot tizimlaridan foydalanish;
- riskka asoslangan hisoblash va nazorat mexanizmlarini joriy etish;
- sun'iy intellekt asosida soliq bazasini prognozlash va anomalialarni aniqlash.

Takomillashtirishning kutilayotgan natijalari:

- to'g'ri soliqlar bo'yicha hisob-kitoblarning aniqligi oshadi;
- soliq ma'murchiligi xarajatlari qisqaradi;
- soliq tushumlarining barqarorligi ta'minlanadi;
- yashirin iqtisodiyot ulushi kamayadi;
- soliq tizimining adolatligi va shaffofligi kuchayadi.

Mahalliy budjetlar daromadlarini mustahkamlash borasida mahalliy hokimiyatlarning soliq undirish va soliq bazasini kengaytirishga bo'lgan manfaatdorligini rag'batlantirish mexanizmlarini takomillashtirish zarur. Oddiy qilib aytganda, hududlarning soliq siyosati va soliq salohiyati, avvalo, tegishli darajadagi budjetga real ravishda yo'naltirilishi mumkin bo'lgan daromadlar hajmini anglatadi.

Huquqiy nuqtayi nazardan soliq siyosati amaldagi qonunchilikka muvofiq budjetga undirilishi lozim bo'lgan soliqlar va yig'implarning to'g'ri hisoblanishi hamda o'z vaqtida undirish darajasini ifodalaydi. Umumiy ma'noda esa, bu hududlarning rivojlanish imkoniyatlarini, soliqqa tortiladigan resurslarning jami hajmini va ularning budjet daromadlariga ta'sirini aks ettiradi. Ko'plab hollarda soliq salohiyati hududlarning soliq daromadlarining mahalliy budjetga tushiriladigan qismi sifatida ham talqin etiladi.

Mahalliy budjetlar uchun muhim daromad manbai bo'lishi mumkin bo'lgan salmoqli yer uchastkalari yer solig'idan ozod etilgan. Shu munosabat bilan ayrim soliq to'lovchilar uchun berilgan imtiyozlarning maqsadga muvofiqligini qayta ko'rib chiqish, shuningdek, mahalliy budjetlarning yo'qotilgan solikli daromadlarini davlat budjeti hisobidan qoplash masalalarini ko'rib chiqish zarur. Xususan:

- yer to'lovlari hisobidan mahalliy budjet daromadlarini shakllantirishda mavjud muammolarni aniqlash va chuqur tahlil qilish;
- mol-mulkdan foydalanishni tartibga solish vositasi sifatida yer uchastkalarini ijaraga berish va ularni inventarizatsiya qilish;
- yer soliqlarini hisoblash va undirish vakolatlarini mahalliy o'zini o'zi boshqarish organlariga bosqichma-bosqich berish;
- soliq to'lovlarini o'z vaqtida undirish va muammoli soliq munosabatlarini hal etish mexanizmlarini kuchaytirish.

Davlat budjeti daromadlarini prognozlash quyidagi tamoyillarga asoslanadi:

- uzluksizlik tamoyili – prognozlash jarayonining doimiyligini ta'minlash;
- ko'p variantlilik tamoyili – turli prognoz variantlarini ishlab chiqish va optimalini tanlash;
- to'liqlik tamoyili – barcha qonunchilikda nazarda tutilgan daromadlarni to'liq hisobga olish;
- birlik tamoyili – barcha hududlar uchun yagona metodologik yondashuvni qo'llash;
- muvofiqlik tamoyili – prognoz ko'rsatkichlarini iqtisodiy rivojlanish parametrlariga moslashtirish;
- realizm tamoyili – hisob-kitoblarning asosliliigi va axborot ishonchligini ta'minlash;
- ehtiyotkorlik tamoyili – daromadlarni ortiqcha baholashning oldini olish.

Davlat budjeti daromadlari prognozlari, odatda, oylik (tezkor), choraklik, yillik va o'rta muddatli davrlar kesimida shakllantiriladi hamda soliq turlari va soliqdan tashqari tushumlarning yirik guruhlar bo'yicha prognozashtiriladi.

Taklifimiz: Foyda solig'i bo'yicha budjet daromadlari prognozi quyidagi formula orqali hisoblanadi:

$$Fpt = \sum_{i=1}^n (Tb_i - cur) \cdot (rTb_i)^i \cdot eTr \pm (Extrev)_i \pm (ChP)_i \pm (Extshadec)_i$$

Fpt – foyda solig'i prognozi;

i, n – to'lovchilar guruhlar;

Tbi-cur – tegishli to'lovchilar guruhi bo'yicha joriy davrdagi soliq solish bazasi;

rTbi – tegishli to'lovchilar guruhi bo'yicha hisoblangan o'sish koeffitsienti;

eTr – tegishli to'lovchilar guruhi bo'yicha effektiv soliq stavkasi;

Extrevi – soliq siyosatiga kiritilayotgan o'zgarishlar natijasida tegishli to'lovchilar guruhi bo'yicha ko'zda tutilayotgan qo'shimcha daromad yoki yo'qotishlar;

ChPi – tegishli to'lovchilar guruhi bo'yicha kelgusi davrda tushishi yoki qaytarilishi ko'zda tutilayotgan qarzdorlik va ortiqcha to'lovlar;

Extshadeci – tegishli to'lovchilar guruhi bo'yicha yashirin iqtisodiyotni qisqartirish yuzasidan ko'zda tutilayotgan qo'shimcha daromad.

Bunda, yirik soliq to'lovchilar bo'yicha kelgusi davr uchun iqtisodiy ko'rsatkichlari va moliyaviy oqimlari prognozi mavjud bo'lgan taqdirda ushbu to'lovchilar bo'yicha foyda solig'i prognozini hisoblashda mikro-simulyatsion usuldan foydalanilishi mumkin.

Taklifimiz aylanmadan olinadigan soliq bo'yicha budget daromadlari prognozi quyidagi formula orqali hisoblanadi:

$$F_{tt} = \sum_{i=1}^n (Tb)(i-cur) * (rTb)^i * eTr \pm (Extrev)_i \pm (ChP)_i + (Extshadec)_i$$

F_{tt} – aylanmadan olinadigan soliq prognozi;

i, n – to'lovchilar guruhlari;

Tb_{i-cur} – tegishli to'lovchilar guruhi bo'yicha joriy davrdagi soliq solish bazasi;

rTb_i – tegishli to'lovchilar guruhi bo'yicha hisoblangan o'sish koeffitsienti;

eTr – tegishli to'lovchilar guruhi bo'yicha effektiv soliq stavkasi;

$Extrev_i$ – soliq siyosatiga kiritilayotgan o'zgarishlar natijasida tegishli to'lovchilar guruhi bo'yicha ko'zda tutilayotgan qo'shimcha daromad yoki yo'qotishlar;

ChPi – tegishli to'lovchilar guruhi bo'yicha kelgusi davrda tushishi yoki qaytarilishi ko'zda tutilayotgan qarzdorlik va ortiqcha to'lovlar;

Extshadeci – tegishli to'lovchilar guruhi bo'yicha yashirin iqtisodiyotni qisqartirish yuzasidan ko'zda tutilayotgan qo'shimcha daromad.

Taklifimiz Jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'i bo'yicha budget daromadlari prognozi quyidagi formula orqali hisoblanadi:

$$F_{pit} = \sum_{i=1}^n (Tb)(i-cur) * (rTb)^i * eTr \pm (Extrev)_i \pm (ChP)_i + (Extshadec)_i$$

F_{pit} – jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'i prognozi;

i, n – to'lovchilar guruhlari;

Tb_{i-cur} – tegishli to'lovchilar guruhi bo'yicha joriy davrdagi soliq solish bazasi;

rTb_i – tegishli to'lovchilar guruhi bo'yicha hisoblangan o'sish koeffitsienti;

eTr – tegishli to'lovchilar guruhi bo'yicha effektiv soliq stavkasi;

$Extrev_i$ – soliq siyosatiga kiritilayotgan o'zgarishlar natijasida tegishli to'lovchilar guruhi bo'yicha ko'zda tutilayotgan qo'shimcha daromad yoki yo'qotishlar;

ChPi – tegishli to'lovchilar guruhi bo'yicha kelgusi davrda tushishi yoki qaytarilishi ko'zda tutilayotgan qarzdorlik va ortiqcha to'lovlar;

Extshadeci – tegishli to'lovchilar guruhi bo'yicha yashirin iqtisodiyotni qisqartirish yuzasidan ko'zda tutilayotgan qo'shimcha daromad.

Taklif: Mol-mulk solig'i bo'yicha budget daromadlari prognozi quyidagi formula orqali hisoblanadi:

a) yuridik shaxslar mol-mulk solig'i bo'yicha:

$$F_{propt} = \sum_{i=1}^n (Tb)(i-cur) * (rTb)^i * eTr \pm (Extrev)_i \pm (ChP)_i + (Extshadec)_i$$

F_{propt} – yuridik shaxslar mol-mulk solig'i prognozi;

i, n – to'lovchilar guruhlari;

Tb_{i-cur} – tegishli to'lovchilar guruhi bo'yicha joriy davrdagi soliq solish bazasi;

rTb_i – tegishli to'lovchilar guruhi bo'yicha hisoblangan o'sish koeffitsienti;

eTr – tegishli to'lovchilar guruhi bo'yicha effektiv soliq stavkasi;

$Extrev_i$ – soliq siyosatiga kiritilayotgan o'zgarishlar natijasida tegishli to'lovchilar guruhi bo'yicha ko'zda tutilayotgan qo'shimcha daromad yoki yo'qotishlar;

ChPi – tegishli to'lovchilar guruhi bo'yicha kelgusi davrda tushishi yoki qaytarilishi ko'zda tutilayotgan qarzdorlik va ortiqcha to'lovlar;

Extshadeci – tegishli to'lovchilar guruhi bo'yicha yashirin iqtisodiyotni qisqartirish yuzasidan ko'zda tutilayotgan qo'shimcha daromad.

b) jismoniy shaxslar mol-mulk solig'i bo'yicha:

$$F_{ppt} = \sum_{i=1}^n ((Cv1)_i * tp + \sum_{i=1}^n ((Cv2)_i * tp + \sum_{i=1}^n ((Cv3)_i * tc))) \pm (Extrev)_i \pm (ChP)_i + (Extshadec)_i$$

F_{ppt} – jismoniy shaxslardan olinadigan mol-mulk solig'i prognozi

i, n – hududlar

$Cv1_i$ – ko'p-qavatli uylarning kelgusi yildagi kadastr qiymati

$Cv2_i$ – yakka tartibdagi uylarning kelgusi yildagi kadastr qiymati

$Cv3_i$ – noturar-joylarni kelgusi yildagi kadastr qiymati

tp – jismoniy shaxslardan olinadigan mol-mulk solig'i stavkasi

Tc – yuridik shaxslardan olinadigan mol-mulk solig'i stavkasi

Extrevi – soliq siyosatiga kiritilayotgan o'zgarishlar natijasida tegishli hudud bo'yicha ko'zda tutilayotgan qo'shimcha daromad yoki yo'qotishlar;

ChPi – tegishli hudud bo'yicha kelgusi davrda tushishi yoki qaytarilishi ko'zda tutilayotgan qarzdorlik va ortiqcha to'lovlar;

Extshadeci – tegishli hudud bo'yicha yashirin iqtisodiyotni qisqartirish yuzasidan ko'zda tutilayotgan qo'shimcha daromad.

Bunda, mol-mulk solig'i prognozini hisoblashda Qoraqalpog'iston Respublikasi Jo'qorg'i Kengesi, xalq deputatlari viloyatlar va Toshkent shahar, tuman va shaharlar Kengashlari tomonidan soliq stavkalariga nisbatan kiritiladigan oshiruvchi va kamaytiruvchi koeffitsientlar inobatga olinmaydi.

Taklif: Yer solig'i bo'yicha budget daromadlari prognozi quyidagi formula orqali hisoblanadi:

a) yuridik shaxslar yer solig'i bo'yicha:

$$Flt = \sum_{i=1}^n ((Dsum)^i \cdot ind) \pm (Extrev)_i \pm (ChP)_i + (Extshadec)_i$$

Flt – yuridik shaxslar yer solig'i prognozi

i, n – hududlar

Dsumi – yuridik shaxslar yer solig'ining joriy yilda hisoblangan summasi

Ind – yuridik shaxslarning yer solig'i stavkasi indeksatsiyasi

Extrevi – soliq-bojxona siyosatiga kiritilayotgan o'zgarishlar natijasida tegishli hudud bo'yicha ko'zda tutilayotgan qo'shimcha daromad yoki yo'qotishlar;

ChPi – tegishli hudud bo'yicha kelgusi davrda tushishi yoki qaytarilishi ko'zda tutilayotgan qarzdorlik va ortiqcha to'lovlar;

Extshadeci – tegishli hudud bo'yicha yashirin iqtisodiyotni qisqartirish yuzasidan ko'zda tutilayotgan qo'shimcha daromad.

b) jismoniy shaxslar yer solig'i bo'yicha:

$$Fplt = \sum_{i=1}^n ((Ap)^i \cdot (tp)_i) \pm (Extrev)_i \pm (ChP)_i + (Extshadec)_i$$

Fplt – jismoniy shaxslardan olinadigan yer solig'i prognozi

i, n – hududlar

Api – jismoniy shaxslarga tegishli bo'lgan yer maydoni

Tpi – hudud bo'yicha o'rtacha yer solig'i stavkasi

Extrevi – soliq-bojxona siyosatiga kiritilayotgan o'zgarishlar natijasida tegishli hudud bo'yicha ko'zda tutilayotgan qo'shimcha daromad yoki yo'qotishlar;

ChPi – tegishli hudud bo'yicha kelgusi davrda tushishi yoki qaytarilishi ko'zda tutilayotgan qarzdorlik va ortiqcha to'lovlar;

Extshadeci – tegishli hudud bo'yicha yashirin iqtisodiyotni qisqartirish yuzasidan ko'zda tutilayotgan qo'shimcha daromad.

Yer solig'i prognozini hisoblash jarayonida Qoraqalpog'iston Respublikasi Jo'qorg'i Kengesi, xalq deputatlari viloyatlar va Toshkent shahar, tuman hamda shahar Kengashlari tomonidan soliq stavkalariga nisbatan belgilangan oshiruvchi va kamaytiruvchi koeffitsientlar inobatga olinmaydi. Bu holat prognoz ko'rsatkichlarining real hududiy sharoitlarni to'liq aks ettirmasligiga olib kelishi mumkin.

Xo'jalik yurituvchi subyektlardan soliqlarni undirish mexanizmi asosan hisobvaraqlar-fakturalar va bank hisobvaraqlari orqali amalga oshiriladi. Bank hisobvaraqlariga ega bo'lmagan jismoniy shaxslar esa soliqlarni naqd pul, plastik kartalar yoki mobil ilovalar orqali to'lash imkoniyatiga ega. Ushbu jarayonda, ayniqsa, jismoniy shaxslardan undiriladigan soliqlarning yig'iluvchanligiga alohida e'tibor qaratish zarur. Shu bilan birga, soliq to'lovchi jismoniy va yuridik shaxslarga soliq ma'muriyatchiligini takomillashtirish bo'yicha qulay sharoitlar yaratilmas ekan, soliqlarni o'z vaqtida to'lash intizomi sustlashib, boqimandalik kayfiyati saqlanib qolishi mumkin.

Mahalliy soliqlarni undirish mexanizmida soliq to'lovchilarni toifalarga (pog'onalariga) ajratish muhim ahamiyat kasb etadi. Bu yondashuv mahalliy budget daromadlarini barqaror shakllantirish va ularni takomillashtirishga xizmat qiladi. Mahalliy soliqlar va yig'implarning undirilishiga ta'sir qiluvchi omillar yuridik va jismoniy shaxslar bo'yicha soliqlar yig'iluvchanligining pasayishiga olib kelishi mumkin. Natijada davlat o'z majburiyatlarini o'z vaqtida bajarish imkoniyatidan mahrum bo'ladi. Umuman olganda, mahalliy soliq to'lovchilar tomonidan to'lanmagan mablag'lar hududlarning iqtisodiy ko'rsatkichlariga salbiy ta'sir ko'rsatadi hamda soliqlarni undirishda zamonaviy axborot bazalaridan foydalanish zaruratini kuchaytiradi.

Xo'jalik yurituvchi subyektlar tomonidan soliq majburiyatlarini bajarish jarayonida mahalliy soliqlar va yig'implarni ayrim omillar ta'siri ostida undirish imkoni bo'lmagan hollarda soliq qarzdorligi yuzaga keladi. Bu esa soliq to'lovchilarning to'lov qobiliyatini pasaytiradi va mahalliy budget daromadlariga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Hududlarning o'z oldiga qo'yilgan vazifalarni bajarishi uchun zarur moliyaviy resurslar bilan ta'minlanishi soliqlar va budjetlararo transfertlarni taqsimlash jarayonida amalga oshiriladi. Bunda hududlar daromadlarini tenglashtirish maqsadida moliyaviy resurslar qayta taqsimlanadi. Soliqlarni budjet tizimi darajalari bo'yicha taqsimlashda mahalliy soliqlarning davlat soliqlariga nisbatan ahamiyati alohida e'tiborga molikdir. Mahalliy soliqlar orqali davlat xizmatlarida imtiyozlar tamoyilining ustuvorligi ta'minlanadi hamda mahalliy hokimiyat organlari aholining manfaatlarini ko'zlab, rezidentlar hisobidan tushadigan daromadlar orqali moliyalashtirilishi zarur.

Mahalliy hokimiyat organlari uchun mahalliy budjet daromadlarini shakllantirish vositasi sifatida mahalliy soliq tushumlarining barqarorligi muhim ahamiyat kasb etadi. Mahalliy daromatlarni shakllantirishda soliqlarning yetakchi roli mavjud bo'lsa-da, mamlakatimizda mahalliy soliqlarni shakllantirish amaliyoti ko'plab hollarda ushbu sohadagi nazariy ishlanmalarga to'liq mos kelmaydi.

Amaliyotda mahalliy soliqlar tarkibidagi mol-mulk solig'i bilan bog'liq muammolar ham tez-tez uchraydi. Jumladan, ommaviy baholash tizimining yetarli darajada joriy etilmaganligi, yer va mol-mulkka bo'lgan huquqlarni ro'yxatga olishdagi kamchiliklar, mulk solig'ini boshqarish va uning to'lanishini nazorat qilish mexanizmlarining takomillashtirilmaganligi ushbu muammolar sirasiga kiradi. Shu bois mahalliy hokimiyat organlari tomonidan mol-mulkni inventarizatsiya qilish va yagona mulk reyestrlarini joriy etish muhim ahamiyatga ega.

Yuridik va jismoniy shaxslarning mol-mulk solig'i bo'yicha amaldagi soliq stavkalari ko'p hollarda bozor iqtisodiyoti mezonlariga to'liq javob bermaydi. Bundan tashqari, amaldagi qonunchilikka muvofiq soliqqa tortilmaydigan ko'plab tugallanmagan qurilish obyektlarining mavjudligi ham muhim muammo hisoblanadi. Asosiy muammo shundaki, soliq organlari budjetga tushmaydigan va hisobot obyektiga kirmaydigan soliqlarni undirish bo'yicha yetarli rag'batga ega emas.

Amaliyot shuni ko'rsatadiki, soliq organlari ko'pincha soliq to'lovchilarning konsolidatsiyalangan budjet oldidagi qarzlarini asosan umumdavlat soliqlari hisobidan qoplashga intiladi. Shu bilan birga, mahalliy soliqlarni undirish nuqtayi nazaridan soliq organlarining moliyaviy mustaqilligi yetarli darajada ta'minlanmagan. Tadqiqotlar mahalliy budjetlar daromadlarini mustahkamlash masalalariga kompleks yondashuv zarurligini ko'rsatmoqda. Bu borada muhim yo'nalishlardan biri mahalliy soliqlar va yig'implarni belgilash tamoyillarini chuqur o'rganish hisoblanadi.

Mahalliy budjetlarga ajratiladigan subsidiyalarni qisqartirishning muhim yo'nalishlaridan biri subsidiyalash mexanizmi o'rniqa tartibga soluvchi soliqlar bo'yicha tabaqalashtirilgan standartlardan keng foydalanishdir. Shuningdek, mamlakatimizda yer va mol-mulk solig'ini undirishning amaldagi tartibini hududiy hokimiyat organlari hamda mas'ul idoralarning axborot tizimlari o'rtasidagi idoralararo integratsiya orqali takomillashtirish zarur, deb hisoblaymiz.

Shu nuqtayi nazardan, to'lanmay qolgan soliqlarni aniqlash va undirish jarayonlarini zamonaviy axborot texnologiyalari asosida hududiy hokimlik organlari bilan integratsiyalash asosiy taklif sifatida ilgari suriladi. Ushbu texnologiyalar orqali:

- soliq tizimi ishtirokchilarining yagona reyestrini to'liq yuritish;
- soliq tushumlarini hamkorlikda undirish mexanizmlarini yo'lga qo'yish;
- soliq va mahalliy hokimiyat organlari o'rtasida tezkor va ishonchli axborot almashuvini ta'minlash imkoniyati yaratiladi. Bu esa soliq tizimining barqaror va samarali faoliyat yuritishiga xizmat qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Amaldagi tahrir:

a) Davlat budjeti daromadlari prognozini choraklar va hududlar kesimida taqsimlash O'zbekiston Respublikasi Prezidenti hujjatlari bilan amalga oshiriladi;

b) Davlat budjeti daromadlari prognozini hisoblash Iqtisodiyot va moliya vazirligining axborot tizimi orqali amalga oshiriladi hamda ushbu axborot tizimi Soliq qo'mitasi, Bojxona qo'mitasi va Hisob palatasining axborot tizimlariga integratsiya qilinadi.

Taklif etilayotgan tahrir:

a) 2026-moliya yilidan boshlab Davlat budjeti daromadlari prognozini choraklar va hududlar kesimida taqsimlash O'zbekiston Respublikasi Prezidenti hujjatlari asosida amalga oshiriladi;

b) 2027-moliya yilidan boshlab Davlat budjeti daromadlari prognozini hisoblash Iqtisodiyot va moliya vazirligining axborot tizimi orqali amalga oshiriladi hamda mazkur axborot tizimi Soliq qo'mitasi, Bojxona qo'mitasi va Hisob palatasining axborot tizimlari bilan to'liq integratsiya qilinadi.

Taklifni asoslantirish

Davlat budjeti daromadlari prognozini hisoblash jarayonlarini raqamlashtirish va avtomatlashtirish doirasida Soliq qo'mitasi, Bojxona qo'mitasi, Hisob palatasi hamda Iqtisodiyot va moliya vazirligining axborot tizimlarini o'zaro bog'lash va integratsiya qilish muhim texnik bosqich hisoblanadi. Hozirgi vaqtda ushbu tizimlar turli

texnologik platformalarda faoliyat yuritayotgani, ma'lumotlar formatlari hamda axborot xavfsizligi protokollarining bir-biridan farq qilishi ularni yagona axborot muhitiga birlashtirish uchun qo'shimcha texnik, tashkiliy va huquqiy choralarni talab etadi.

Xususan, quyidagi vazifalarni bosqichma-bosqich amalga oshirish zarur:

- mavjud axborot tizimlari arxitekturasi va ma'lumotlar bazalarini kompleks tahlil qilish hamda ularni yangilangan Soliq qo'mitasi, Bojxona qo'mitasi va Hisob palatasi axborot tizimlariga muvofiqlashtirish;
- ma'lumotlar almashinuvi uchun zamonaviy protokollarni (API, web-servislar) ishlab chiqish va ularni axborot xavfsizligi talablariga moslashtirish;
- yangi avtomatlashtirilgan modullar faoliyatini sinovdan o'tkazish va ularni amaliy ekspluatatsiyaga joriy etish;
- integratsiya natijasida budjet daromadlari prognozi va ijrosi bo'yicha real vaqt rejimida yangilanib boradigan axborotlarni shakllantirish imkoniyatini yaratish.

Shuningdek, axborot tizimlarini bosqichma-bosqich joriy etish, ma'lumotlarning aniqligi va o'zaro muvofiqligini ta'minlash hamda axborot xavfsizligi bo'yicha xalqaro standartlarga moslashtirish zarurati tufayli mazkur jarayonni 2026-yil davomida to'liq yakunlash amaliy jihatdan murakkab hisoblanadi. Shu sababli, davlat axborot tizimlarini to'liq texnik integratsiya qilish va ularning barqaror hamda ishonchli ishlashini ta'minlash maqsadida ushbu jarayonni 2027-moliya yilidan boshlab to'liq joriy etish maqsadga muvofiq deb hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Soliq kodeksi. Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot uyi, 2020. 640 b.
2. Брызгалин А.В. Налоговая оптимизация: принципы, методы, рекомендации. Москва, 2002. 54 с.
3. Власова Ю.А., Абрамова А.И. Проблемы укрепления доходного потенциала региональных бюджетов в России (на примере Калужской области) // Креативная экономика. 2015. Т. 9. № 10. С. 1255-1276.
4. Пансков В., Князев В. Налоги и налогообложение: учебник. Москва: МЦФЭР, 2003. 61 с.
5. Пинская М.Р. Основы теории налогов и налогообложения: монография / под науч. ред. д.э.н., проф. В.С. Барда. Москва: Издательство «Палеотип», 2004. С. 77-78.
6. Сухарев О.С. Инвестиции в транзакционный сектор и в финансовые активы: влияние на экономический рост // Финансы: теория и практика. 2020. Т. 24. № 3. С. 60-80.
7. Urmonov J. Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc) ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dissertatsiya. Toshkent, 2019. B. 27; 218-220; 225-230. URL: <http://diss.natlib.uz>
8. Xudoyqulov S.K. Soliq tushumlarini prognoz qilish metodologiyasini takomillashtirish: i.f.d. (DSc) ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dissertatsiya avtoreferati. Toshkent, 2019. B. 14-16; 20-21; 28-29.
9. Xo'jaqulov Ramshid Yunusovich. Byudjet daromadlarini shakllantirishda to'g'ri soliqlarning ahamiyatini oshirish: iqtisodiyot fanlari bo'yicha PhD ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dissertatsiya avtoreferati. Toshkent, 2023.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 12

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
